КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Інститут міжнародних відносин

На правах рукопису

Криволапов Богдан Михайлович

ПОЗОВНА ДАВНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Спеціальність: 12.00.03 -
цивільне право; сімейне право; цивільний процес;
міжнародне приватне право.

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ - 1997

ЛННБ України ім.В.Стефаника
00751690 (S)
Ав 37.079

Робота виконана на кафедрі міжнародного приватного та митного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: доктор юридичних наук,
професор
ДОВГЕРТ Анатолій Степанович

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук,
професор
ЛУЦЬ Володимир Васильович

кандидат юридичних наук
ЛІТКЕВИЧ Володимир Сергійович

Провідна установа - Українська національна юридична академія імені Ярослава Мудрого (м. Харків)

Захист відбудеться «26» березня 1997 р. о 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради, Д. 01.01.44 з юридичних наук у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (252017 м.Київ, вул. Володимирська, 60, юридичний факультет, зал засідань).

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного університету імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська,58)

Автореферат розіслано «____» _____1997 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат юридичних наук, доцент Т.В. Боднар

Загальна характеристика роботи

Актуальність теми дисертації. Вихід незалежної держави України на безпосередні міжнародні зв`язки, а також все більш активна участь українських юридичних та фізичних осіб у зовнішньоекономічній діяльності зумовлюють необхідність удосконалення національного законодавства з міжнародного приватного права.

Одним з важливих питань міжнародного приватного права є питання позовної давності. Проблеми позовної давності у міжнародному приватному праві ще мало вивчені, незважаючи на те, що вони мають велике практичне значення. Важливість інституту позовної давності полягає в тому, що пропуск строків позовної давності особою, яка пред`являє вимоги для захисту своїх інтересів, означає, як правило, відмову в задоволенні вимоги, і тому вміння правильно орієнтуватися в питаннях позовної давності дозволить українським учасникам міжнародних правовідносин не припускатися помилок, котрі можуть призвести до втрати права вимагати відшкодування збитків та виникнення нічим не виправданих втрат.

Дослідження проблеми позовної давності у міжнародному приватному праві включає розгляд матеріальних норм та колізійних норм про позовну давність, передбачених внутрішнім правом держав та в міжнародних угодах і конвенціях. На сьогоднішній день не існує єдиної точки зору про те, чи всі матеріальні норми про позовну давність внутрішнього права держав мають бути застосовані у міжнародних цивільних правовідносинах.

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

Не існує також загальної думки щодо найбільш підходящої колізійної норми для позовної давності у законодавствах про міжнародне приватне право держав та в міжнародних угодах. Така неузгодженість призводить до значних труднощів у практичній діяльності.

В українській правовій літературі, як і в правовій літературі колишнього СРСР, налічується небагато праць з питань позовної давності у міжнародному приватному праві.

Окремі аспекти даної проблеми були висвітлені В. Корецьким, Л.Лунцем, Н. Лещенко, О.Садиковим. Вищеназвані автори не ставили собі за мету комплексне вивчення цієї проблеми. В їхніх теоретичних працях розглянуті лише деякі питання позовної давності в міжнародному приватному праві.

Стосовно ж зарубіжної правової літератури, то зауважемо, що окремі автори у своїх дослідженнях також лише побіжно торкалися цієї важливої проблеми. Серед них А.Батіфоль, А.Дайсі, М.Ісаад, П. Лагард, Д.Моріс, П.Норт, Л.Раапе, Д.Чешир, А.Еренцвейг та ін. Ці відомі теоретики міжнародного приватного права розглядали тільки колізійні питання позовної давності.

Проблеми позовної давності в міжнародному приватному праві тісно пов`язані з таким важливим аспектом, як «конфлікт кваліфікацій». Законодавство країн континентальної системи права вважає позовну давність інститутом матеріального права. Згідно ж із англо-американським правом позовна давність є інститутом цивільного процесу. Ці протиріччя в тлумаченні природи позовної давності спричиняють багато практичних труднощів.

Отже, наукове дослідження проблеми позовної давності в міжнародному приватному праві має важливе значення як в теоретичному, так і в практичному аспектах.

Метою даного дослідження є комплексний аналіз проблеми позовної давності в міжнародному приватному праві, а також обгрунтування, яка колізійна норма, з погляду автора, найбільш приваблива для позовної давності. Ця мета визначила цілий комплекс конкретних завдань дисертації, найважливішими з-поміж яких є:

- з`ясування правової природи позовної давності та її значення в цивільному праві і та міжнародному приватному праві;
- аналіз матеріальних норм про позовну давність на базі порівняльного аналізу цих норм у цивільному праві різних країн;
- вивчення колізійних норм про позовну давність, а також аналіз доктрин, на базі яких ці норми встановлено;
- аналіз уніфікованих матеріальних норм про позовну давність, передбачених міжнародними угодами та конвенціями;
- аналіз судових і арбітражних рішень, де були застосовані матеріальні та колізійни норми про позовну давність;
- внесення пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства.

Методичні та науково-теоретичні основи дисертації

З метою розкриття теми дисертації, а також враховуючи характер поставлених завдань, в основу дисертації покладені порівняльний, формально-логічний, системний, історичний та деякі інші методи наукового дослідження.

Теоретичну базу дисертації становлять здобутки вітчизняної та світової науки міжнародного приватного права, висвітлені в працях Д.Боброві, М.Богуславського, Т.Боднар, В.Буткевича, Є.Васильєва, Г.Дмитрієвої, В.Денисова, А.Довгерта, О.Йоффе, В.Калакури, В.Кисіля, М.Кирилової, В.Корецького, Н.Кузнецової, Н.Лещенко, В.Літкевича, Л.Лунця, В.Луця, Г.Матвєєва, О.Підопригори, О.Садикова, А. Селезньова, А.Якименка, Т. Яблочкова та ін.

У дисертації використані також наукові праці таких зарубіжних вчених, - М. Вольфа, Е. Дженкса, А. Дайсі, Л. Енекцеруса, П.Лагарда, Ж.Морандьера, Д.Моріса, П.Норта, Л.Раапе, Ф.Савіньї, К. Шміттофф, Д.Чешира та ін.

Важливими джерелами дисертації є національне законодавство про позовну давність України, Англії, Італії, ФРН, Росії, Франції, Швейцарії, Японії.

Джерельну базу дисертації склали також багатосторонні міжнародні угоди та законодавчі акти з міжнародного приватного права зарубіжних країн. Були використані законодавчі акти з міжнародного приватного права Англії, Польщі, Росії, США, Туреччини, Угорщини, Швейцарії, колишніх Чехословаччини та Югославії. Використано також судові та арбітражні рішення.

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає в тому, що в ньому вперше зроблено спробу комплексного вивчення проблеми позовної давності в міжнародному приватному праві. Основні положення дослідження, що виносяться на захист як особистий внесок дисертанта:

1. Зміна на підставі порівняльного аналізу важливих концептуальних підходів щодо удосконалення основних положень

законодавства України про позовну давність, зокрема, застосування позовної давності тільки у випадках, коли сторона в спорі заявляє про факт пропуску строків позовної давності; дії, які свідчать про визнання боргу, повинні розглядатися незалежно від суб`єкта правовідносин.

2. Колізійна норма про позовну давність для законодавства з міжнародного приватного права України повинна максимально забезпечувати застосування українських матеріальних норм про позовну давність.

3. Формула прикріплення lex fori найбільш прийнятна для колізійної норми про позовну давність. По-перше, колізійна норма з наведеною формулою прикріплення має бути виділена тому, що враховує імперативний характер норм про позовну давність. Суди не застосовуватимуть іноземні норми замість національних. По-друге, використання для позовної давності зазначеної формули прикріплення дасть можливість судовим та арбітражним установам швидко й ефективно вирішувати всі питання, пов`язані з позовною давністю, оскільки суд застосовуватиме ті норми, в яких він краще орієнтується.

4. Обгрунтування необхідності створення уніфікованої колізійної норми про позовну давність шляхом підписання відповідної міжнародної угоди. Такою колізійною нормою має бути норма, згідно з якою позовна давність визначається правом країни суду, який розглядає справу.

5. Необхідність уніфікації матеріальних норм про позовну давність стосовно деяких відносин до єдиної міжнародної багатосторонньої угоди, тому що норми про позовну давність, як в

міжнародних угодах, так і в цивільному праві країн, мають суттєві відмінності - в них не збігаються строки та порядок обчислення.

Теоретичне та практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості його використання при удосконаленні законодавства про позовну давність. Висновки, що містяться в дисертації, можуть бути використані у правозастосовній діяльності.

Сформульовані у дисертації окремі положення мають дискусійний характер і можуть слугувати основою для подальшого наукового дослідження проблеми позовної давності у міжнародному приватному праві.

До того ж, одержані результати, запропоновані положення та висновки можуть бути використані в науковій та навчально-педагогічной діяльності, а також при підготовці відповідних розділів підручників, навчальних посібників, читанні лекцій з міжнародного приватного права.

Апробація, публікації та впровадження результатів дисертації

Основні положення, висновки та результати дослідження дістали апробацію на кафедрі міжнародного приватного та митного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доповідались на наукових конференціях, висвітлені в трьох наукових публікаціях.

Структура дисертації зумовлена метою і предметом дослідження. Робота складається з вступу, чотирьох глав (8 параграфів), висновків та списку використаної літератури.

Зміст роботи

У **вступній частині** обгрунтовується актуальність обраної для дослідження теми, аналізується ступінь розробки проблеми як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, визначаються мета, завдання й новизна дослідження, його методологічна та теоретична основи.

У **першій главі** «Загальні положення про позовну давність» йдеться про значення позовної давності у правовідносинах. Одні автори (М. Агарков, Б. Попов) вбачають значення позовної давності в тому, що вона дає можливість судам не розглядати справи за обставин, коли свідки вмирають або факти забуті. Інші автори (В.Корецький, М.Зимільова, Д.Генкін, М.Рінг) вважають, що значення позовної давності стимулює дисципліну в комерційному обігу. Дисертант поділяє точку зору про значення позовної давності, викладену у працях М.Кирилової, А.Якименка, Е. Васильєва. Ці вчені вважають, що значення позовної давності полягає в тому, що вона спонукає до стабільності в цивільних правовідношеннях. Внаслідок цього в багатьох країнах норми про позовну давність є імперативними.

Щодо значення позовної давності в міжнародному приватному праві, то дисертант дотримується думки, що воно випливає з ролі та значення самого міжнародного приватного права та значення норм про позовну давність у правовідносинах. Норми міжнародного приватного права мають сприяти національним юридичним та фізичним особам у міжнародних цивільних правовідносинах і захищати їх у цих відносинах, а матеріальні норми про позовну давність підтримують стабільність у цивільних правовідносинах. **Таким чином, норми про позовну давність у міжнародному**

приватному праві мають бути націлені на сприяння міжнародним відносинам, з урахуванням їхнього імперативного характеру, повинні також захищати інтереси національних юридичних та фізичних осіб у цих правовідносинах.

У **другій главі** «Матеріальні норми про позовну давність у внутрішньому праві держав» у першому параграфі аналізуються матеріальні норми про позовну давність у цивільному праві таких країн як Франція, ФРН, Швейцарія, Італія, Японія, Англія. Норми права про позовну давність в законодавстві вищезазначених країн мають суттєві відмінності, зокрема, в них не збігаються строки та порядок обчислення. Наприклад, у Франції загальним строком є тридцятирічний строк. Існує також десятирічна давність для позовів про визнання договорів недійсними чи втраченими. П`ятирічна давність встановлена для позовів про стягнення арендної плати.

У ФРН загальний строк позовної давності також становить тридцять років. Протягом чотирьох років погашається заборгованість за невиплату відсотків по боргах, включаючи суму боргу. За два роки погашаються позови промисловців, а також осіб, які займаються постачанням сільськогосподарської продукції.

У Швейцарії загальний строк позовної давності становить десять років; з позовів, що виникають стосовно постачання продуктів харчування, строк позовної давності становить п`ять років; для позовів адвокатів з вимогами виплати гонорарів також визначено п`ятирічній строк позовної давності.

В Англії позовна давність є інститутом цивільного процесу. Це породило багато протиріч в міжнародному приватному праві. Загальний строк позовної давності в англійському законодавстві складає три роки. Для позовів щодо угод, які не потребують

нотаріального оформлення, встановлюється строк у шість років, а для позовів щодо угод «скріплених печаткою» - дванадцять років. Існують також численні спеціальні строки, встановлені окремими законами. Позови, що виникають з приводу перевезення товарів, погашаються протягом одного року, починаючи з дня поставки товару або дня, коли він має бути доставлений.

Аналізуючи норми про позовну давність у вищезазначених країнах, автор доходить до висновків:

1. Ці норми є імперативними, причому така тенденція простежується в законодавстві усіх розглянутих країн.

2. Строки позовної давності в цих країнах, як загальні, так і спеціальні, досить тривалі (Франція, ФРН - 30 років, Швейцарія - 10 років, Англія - 12років).

3. В окремих країнах (Англія, США) позовна давність є інститутом цивільного процесу. Як наслідок цього, питання позовної давності у міжнародному приватному праві тісно пов`язані з проблемою «конфлікту кваліфікацій», яка не має однозначного рішення в міжнародному приватному праві.

4. У вищеназваних країнах інститут позовної давності розроблений детальніше, ніж в інших, тому для країн, де він не дуже складний, строки позовної давності не такі тривалі, бажаною була б така колізійна норма про позовну давність, яка максимально сприяла застосуванню національних норм про позовну давність.

У другому параграфі цієї глави автор аналізує дію матеріальних норм про позовну давність в українському праві. Розглянуто умови початку виникнення давності, перерви та припинення. На підставі детального аналізу автор доходить висновку, що в українському праві норми про позовну давність ще не настільки ретельно

розроблені, як наприклад, в праві Англії, Франції, ФРН, Японії, Італії. Це необхідно враховувати українським юридичним та фізичним особам, котрі беруть участь у зовнішньоекономічній діяльності при оформленні зовнішньоекономічних контрактів. Виходячи з цього, **дисертант вважає, що для українського міжнародного приватного права необхідна така колізійна норма про позовну давність, яка б максимально забезпечувала застосування українських матеріальних норм про позовну давність.**

Аналіз діючих норм про позовну давність в законодавстві України дозволяє зробити висновок про те, що деякі з них застаріли і потребують заміни.

Так, у ст. 75 Цивільного кодексу України передбачено, що позовна давність застосовується судом незалежно від заяви сторони. Таким чином, коли стає відомим факт пропуску позовної давності, суд зобов`язаний відмовити в позові. Навіть у тих випадках, коли, незважаючи на пропуск позовної давності, відповідач визнає пред`явлені до нього вимоги обгрунтованими, суд в силу закону зобов`язаний відмовити в позові. **Вважається більш правильним застосування позовної давності тільки у тих випадках, коли сторона в спорі заявляє про факт пропуску строків позовної давності.**

У ст. 79 Цивільного кодексу України зазначається, що перерва позовної давності настає при здійсненні зобов`язаною особою дій, які свідчать про визнання боргу. Причому, перерва має місце тільки у випадках коли одною чи обома сторонами є громадяни. Таким чином вважається, що коли одна юридична особа визнала борг перед іншою юридичною особою, то перебіг позовної давності не переривається. **Дисертант вважає, що дії, які свідчать про визнання боргу,**

повинні розглядатися як обставини, перериваючи перебіг строків позовної давності незалежно від суб`єкта правовідносин.

Зараз деякі строки позовної давності є дуже короткими. Наприклад, в статті 366 Цивільного кодексу України передбачений строк позовної давності в два місяці, для позовів вантажоодержувачів до вантажовідправників, а для позовів перевізників до відправників, згідно з цією ж статтею, встановлений шестимісячний строк. На наш погляд, це дуже короткі строки позовної давності для теперішнього часу.

Деякі з цих висновків знайшли своє відображення в проекті нового Цивільного кодексу України.

У **третій главі** «Колізійні норми про позовну давність» розглядаються колізійні норми, які на сьогоднішній день передбачені законодавством про міжнародне приватне право різних країн.

У першому параграфі аналізуються колізійні норми, передбачені в законодавстві про міжнародне приватне право країн континентальної системи права та країн «загального права». В більшості країн Західної Європи для позовної давності передбачена колізійна норма, згідно з якою позовна давність визначається правом тієї країни, якому підпорядковано правовідношення. Такий підхід був розроблений ще відомим німецьким теоретиком права Ф.Савіньї, котрий вважав, що норми про позовну давність мають відповідати нормам, які регулюють весь матеріальний зміст угоди. Послідовники даного колізійного принципу вбачають перевагу його в тому, що він не роз`єднує норми про позовну давність з нормами, які регулюють саме правовідношення. Це важливо тому, що строки позовної давності є різними і залежать від змісту правовідносин, до яких будуть застосовуватися норми про давність. Визначає таку

залежність національне право, яке регулює як зміст відповідного правовідношення, так і застосовану до нього давність. Тому юридична логіка потребує, щоб норми про позовну давність були підпорядковані тому ж праву, яке застосовується до самого правовідношення. Такий підхід передбачено в законодавстві про міжнародне приватне право Польщі, Росії, Туреччини, Угорщини, України, Швейцарії, колишніх Чехословаччини та Югославії.

Але такий підхід має й окремі недоліки.

По-перше, згідно з даним колізійним принципом, національні норми про позовну давність можна було б замінити на іноземні. Але норми про позовну давність є імперативними, що означає неможливість такої заміни. Отже, даний колізійний принцип не враховує імперативність норм про позовну давність. А це означає можливу заміну національних імперативних норм іноземними, що є неправильним.

По-друге, для юридичних та фізичних осіб країн, де строки позовної давності не такі тривалі, як в законодавстві Англії, Франції, ФРН, може виникнути ситуація, що негативно позначиться на вирішенні деяких питань, якщо будуть застосовані норми про позовну давність країн, де ці строки триваліші. Боржник країни, де строки позовної давності не досить тривалі, може постраждати, якщо, наприклад, через десять років буде пред`явлено позов з приводу правовідносин, факт існування яких вже давно забутий.

Англійські та американські юристи прийняли процесуальну природу позовної давності. Оскільки ж питання цивільного процесу регулюються національним правом країни, де знаходиться суд, котрий розглядає дану справу, то для позовної давності була встановлена колізійна прив`язка lex fori (право країни суду). Цю

колізійну норму англійські та американські юристи запозичили у голландських теоретиків права. Вона виключає застосування іноземних норм про позовну давність в країнах «загального права».

Необхідність застосування національних норм про позовну давність англійські та американські юристи пояснюють не тільки процесуальною природою вказаних норм, але й тим, що застосування іноземних норм про позовну давність буде вважатись порушенням «публічного порядку», який не допускає розгляду позовів, які вважаються тривалими за англо-американським правом. Додаткові теоретичні обгрунтування полягають у тому, що норми про позовну давність відбивають політику суду стосовно визнання та невизнання вимог пред`явлених несвоєчасно.

Колізійна норма lex fori, що існує в англо-американському праві для позовної давності, дуже зручна тим, що виключає застосування норм іноземного права про позовну давність і значною мірою полегшує діяльність національних судових установ. Ця норма не дозволяє замінювати національні норми про позовну давність на іноземні і таким чином зберігає імперативний характер цих норм. Колізійна норма lex fori охороняє національних юридичних чи фізичних осіб від занадто коротких чи занадто тривалих строків позовної давності. Крім того, якби зазначена колізійна норма застосовувалась в країнах, де норми про позовну давність є матеріальними, то проблема «конфлікту кваліфікацій» для позовної давності зникла б взагалі.

Але колізійна норма lex fori має і окремі недоліки.

По-перше, якщо кредитор країни, законодавством якої передбачені більш тривалі строки позовної давності, звернеться зі своїми вимогами в суд країни боржника, де строки позовної давності

коротші, то цілком можлива ситуація, що позов буде відхилений за пропуском строків давності. У цьому випадку кредитор втрачає право вимагати і може понести збитки.

По-друге, ця колізійна норма роз'єднує право, яке застосовується до міжнародної угоди, з нормами про позовну давність, якщо суд чи арбітраж, який розглядає справу, не належить до країни застосованого права. Це може призвести до деяких практичних ускладнень при розгляді справи.

По-третє, ця колізійна норма дає можливість недобросовісному боржнику вибирати той суд, де строки позовної давності більш тривалі.

У законодавстві України, як і в більшості країн континентальної системи права, діє колізійна норма, згідно з якою позовна давність визначається правом країни, якому підпорядковане саме правовідношення. Це положення знаходить своє відображення в статті 569/2 Цивільного кодексу України. Такий підхід передбачено і в проекті нового Цивільного кодексу України. Але враховуючи те, що в Україні зараз змінюються не тільки законодавство в галузі міжнародного приватного права, але й окремі теоретичні підходи щодо деяких питань, для позовної давності необхідно вибрати найкращу з існуючих колізійних норм з теоретичної та практичної точок зору, яка б враховувала природу позовної давності та її призначення.

Розробка та застосування національного законодавства з цих проблем у нових міжнародних економічних відносинах сприятиме захисту інтересів українських юридичних та фізичних осіб у цих відносинах.

У наш час для міжнародного приватного права потрібна уніфікована колізійна норма для позовної давності, але зрозуміло, що вона має бути прийнятою законодавством про міжнародне приватне право багатьох країн. Для цього необхідна відповідна формула прикріплення.

У другому параграфі розглядаються наслідки застосування імперативних норм про позовну давність у міжнародному приватному праві.

У міжнародному приватному праві існує точка зору про те, що неможливо замінити імперативні норми національного права на іноземні, якщо до них відсилає колізійна норма. Це положення було передбачено ще в Гаагській конвенції про однаковий закон з міжнародної купівлі-продажу товарів від 1 липня 1964 р. (ст.4). Аналогічна норма є у ст. 7 Римської конвенції від 19 червня 1980 р. про право, що застосовується до договірних зобов`язань. Такий підхід до імперативних норм знайшов своє відображення у законодавстві про міжнародне приватне право ФРН, Швейцарії, а також в проекті нового Цивільного кодексу України (ст.1560). Слід наголосити й на тому, що таке тлумачення імперативних норм ми знаходимо в багатьох теоретичних працях про міжнародне приватне право.

На підставі вивчення законодавчих актів, теоретичних праць інших країн дисертант припускається такої думки: **оскільки норми внутрішнього права про позовну давність є імперативними, то їх неможливо замінити на іноземні норми про позовну давність.**

У третьому параграфі аналізуються окремі арбітражні рішення з приводу відносин між підприємствами країн СНД та їхніми іноземними партнерами, де були використані матеріальні та колізійні норми про позовну давність.

Аналізуючи ці судові та арбітражні рішення, дисертант доходить висновку про те, що всі питання, пов`язані з позовною давністю, вирішувались ефективніше, коли б до цих норм застосовувалося право країни суду чи арбітражу, які розглядали спірні питання. І це цілком зрозуміло, адже судовими органами використовувалися ті норми, в яких вони краще орієнтувалися.

Використання для позовної давності права країни суду дозволяє останньому оперативно й ефективно вирішувати всі питання, пов`язані з позовною давністю, сприяти успішному вирішенню спірних питань в юридичній практиці.

У **четвертій главі** «Позовна давність у міжнародних угодах» аналізуються норми про позовну давність, передбачені міжнародними угодами та конвенціями. Відомі чотири види таких угод:

а) міжнародні угоди та конвенції в сфері купівлі-продажу товарів;

б) транспортні конвенції;

в) деліктні конвенції;

г) фінансові угоди.

У першому параграфі автор аналізує міжнародні багатосторонні угоди в міжнародних договорах про купівлю-продаж товарів. Серед таких договорів необхідно насамперед назвати Конвенцію про позовну давність у міжнародній купівлі-продажу товарів, підписану 1974 р. на Дипломатичній конференції ООН. Конвенція визначає строк позовної давності за всіма вимогами продавця й покупця в чотири роки (ст. 8) та встановлює численні й складні правила перерви, а також зупинення перебігу позовної давності (ст. 13-21). Конвенція містить деякі положення, які до цього часу не відомі в

українському праві. Наприклад, у ст. 22, п.2 передбачено, що боржник має право продовжити строк позовної давності шляхом письмової заяви до кредитора, причому така заява може бути поновлена кількаразово.

Ще однією міжнародною угодою у сфері міжнародної купівлі-продажу товарів є Загальні умови поставок Ради Економічної взаємодопомоги (ЗУП РЕВ) 1968-1988 рр. у редакції 1991 р. За цими умовами строки позовної давності складають два роки. Є також спеціальний строк - один рік. На даний час існує факультативний режим застосування ЗУП РЕВ, у якому передбачається його застосування тільки в тому випадку, коли в угоді є на них посилання.

У другому параграфі аналізуються транспортні конвенції. Тут позовна давність має такі особливості:

1. Перерва та припинення позовної давності не регламентуються. Ці питання вирішуються згідно із законом країни, до якого відсилає колізійна норма.

2. У транспортних конвенціях давність переважно визначається вимогами до перевізника.

Самі строки позовної давності в транспортних конвенціях різні і становлять від одного (залізничні, автомобільні та морські перевезення) до двох років (повітряні перевезення), а при навмисному порушенні зобов`язань - в три роки. Так, згідно з Варшавською конвенцією 1929 р. про уніфікацію окремих правил, які стосуються міжнародних повітряниих перевезень, позов про відповідальність повинен бути пред`явлений протягом двох років. Відповідно до Гамбурзької конвенції ООН 1978 р. про морські перевезення вантажів кожний позов має погашатися за два роки. Перебіг позовної давності починається з дня, коли прибув вантаж.

У третьому параграфі розглядаються міжнародні деліктні та фінансові угоди. В міжнародних угодах про деліктну відповідальність відсутні загальні риси щодо норм про позовну давність, оскільки вони є предметом різнорідних відносин і були підписані в різні часи. Так, згідно з Конвенцією для об`єднання окремих правил щодо зіткнення морських суден 1910 р. строк позовної давності встановлено в два роки, а підстави перерви і зупинення його перебігу визначаються згідно із законом країни суду (ст.7). Римська конвенція про шкоду, заподіяну іноземним повітряним транспортним засобом третім особам, що мешкають на поверхні, визначає строк позовної давності в три роки (ст.21), починаючи з дати, коли було заподіяно шкоду. Відповідно до Міжнародної конвенції 1969 р. про цивільну відповідальність за шкоду від забруднення нафтою строк позовної давності становить три роки, а граничний строк звернення з позовом - шість років від дня інциденту.

У міжнародних фінансових та платіжних угодах умови перерви та припинення позовної давності не визначені. Ці питання вирішуються на основі національного права, до якого відсилає колізійна норма, відповідно до даної конвенції.

Положення про позовну давність, передбачені міжнародними угодами, мають такі відмінні риси:

1. Строки позовної давності в міжнародних угодах досить короткі порівняно з давністю, передбаченою у внутрішніх законодавствах багатьох західноєвропейських країн.

2. Положення про позовну давність, як і норми внутрішнього права багатьох країн, мають імперативний характер.

3. Позовна давність застосовується лише тоді, коли на неї посилається боржник. Судові й арбітражні установи не можуть проявляти ініціативи в цих випадках.

4.Умови перерви та припинення позовної давності визначаються за законом тієї країни, до якого відсилає колізійна норма.

Норми позовної давності в міжнародних конвенціях мають суттєві відмінності, в них не збігаються строки та порядок обчислення. Необхідно прийняти міжнародну багатосторонню угоду, у котрій передбачалися б норми про позовну давність для різного роду відносин.

У **заключній частині** автор узагальнює основні результати дисертаційного дослідження та робить висновок щодо уніфікованої колізійної норми про позовну давність. Але спочатку визначається, яка формула прикріплення найбільш прийнятна для колізійної норми про позовну давність з теоретичної та практичної точок зору. На думку автора, такою формулою прикріплення має бути закон країни суду (lex fori). Це твердження обумовлюєтся такими аргументами:

1. Колізійна норма lex fori щонайбільше відповідає основній меті норм про позовну давність у міжнародному приватному праві, спрямованих на захист інтересів національних юридичних та фізичних осіб у правовідносинах з іноземним елементом.

2. Колізійна норма lex fori надає можливість захищати інтереси боржника країни, де строки позовної давності не досить тривалі (наприклад в Україні) від дуже довгих строків, передбачених законодавством країн Західної Європи, якщо справа розглядатиметься судом країни боржника.

3. Колізійна норма lex fori дозволяє кредиторові, якому було відмовлено у розгляді справи внаслідок закінчення строків позовної давності, звернутися до іншого суду чи арбітражу, де строки позовної давності триваліші.

4. З поміж усіх існуючих типів колізійних норм вона має бути виділена насамперед, оскільки враховує імперативний характер норм про позовну давність. Суди вже не зможуть застосовувати іноземні норми замість національних.

5. Така колізійна норма може бути застосована скрізь, тому що формула прикріплення lex fori передбачена законодавством про міжнародне приватне право багатьох країн.

6. Формула прикріплення lex fori передбачена для позовної давності в багатьох міжнародних угодах та конвенціях.

7. Використання для колізійної норми про позовну давність згаданої формули прикріплення дасть можливість судовим та арбітражним установам швидко й ефективно вирішувати всі питання, пов`язані з позовною давністю, оскільки суд застосовуватиме ті норми, в яких він краще орієнтується.

Враховуючи вищенаведене, дисертант вважає формулу прикріплення lex fori найбільш прийнятною для колізійної норми про позовну давність з теоретичної та практичної точок зору. Таким чином, уніфікованою колізійною нормою для позовної давності має бути норма, згідно з якою позовна давність визначається правом країни суду, який розглядає справу.

По темі дисертації автором опубліковані такі роботи:

1. Позовна давність у зовнішньоекономічній діяльності // Підприємництво, господарство, право.- 1996.- № 7. - С.10 -13

2. Позовна давність у міжнародному приватному праві
// Підприємництво, господарство, право.- 1996.-№ 11.- С.23-25
3.Позовна давність у міжнародних угодах
// Право України. - 1996.-№-12.- С.88-90.

Boghdan Krivolapov «Limitation of Acts in International Private Law»

The dissertation for candidate`s degree in law on the speciality 12.00.03.- Civil Law, Civil Procedure, Family Law, International Private Law. Kyiv National University named after Taras Shevchenko, Institute of International Relations, Kiev,1997.

The dissertation devoted to the problems of limitation of acts in International Private Law. Author analyses substantial and conflict norms about the limitation of acts in European countries, USA etc., norms about limitation of acts in international treaties and conventions.

Author makes conclusion about the conflict norm which is most acceptable for the limitation of acts in International Private Law .

Криволапов Богдан Михайлович. «Исковая давность в международном частном праве».

Диссертация (рукопись) на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.03-гражданское право; гражданский процесс; семейное право; международное частное право. Киевский Национальный Университет имени Тараса Шевченко, Институт международных отношений.

Диссертация посвящена проблемам исковой давности в международном частном праве. Рассмотрены и проанализированы природа исковой давности, материальные и коллизионные нормы об

исковой давности стран Европы, США и других государств, а также нормы об исковой давности, предусмотренные в международных договорах и конвенциях и, в итоге, обосновывается необходимость разработки унифицированной коллизионной нормы для исковой давности в международном частном праве.

Ключові слова: позовна давність, колізійна норма, міжнародне приватне право, імперативність норм.

Підписано до друку 21.02.97р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 1,0. Обл.-вид. арк. 1,0.
Наклад 100. Зам. 49.

Відділ оперативної поліграфії
Центру Міжнародної освіти
227-41-23, 227-12-75, 227-37-86

435058

Ав 37.079